

jelezte: a kereszténység nem azonosítható a zsidósággal. Annak oka, hogy viszont a Lev 17 rendelkezései érvényben maradtak, ugyancsak az identitás kérdésében keresendő. A keresztényeknek nem csupán a zsidósággal szemben kellett élesebb határokat húzniuk, hanem éppen úgy a pogányság felé is. A Lev 17 rendelkezéseit (bálványáldozati hús, vér, fulvaholt állat) azért fogadhatták el kötelező érvényűnek, mert ez a görög-római világ és a keresztények között hangsúlyozta a különbséget. A határok megrajzolása egyrészt a zsidóság, másrészt a pogányság felé lényeges kérdés maradt az ókeresztény korban is. Akár allegorikusan értelmezték a kóser törvényeket (Barnabás, Alexandriai Kelemen), akár elfogadták azok szó szerinti értelmét (Jusztinus), a közös (teológiai) álláspont az volt, hogy a kóser törvények (Lev 11) úgy, ahogyan azokat a judaizmus értelmezi, nem érvényesek a keresztények számára. A gyakorlat azonban olykor távol esett a teológiától: a pogánykeresztény közösségekben kérdés volt, és sokáig kérdés maradt, hogy ezekből az ószövetségi rendelkezésekből mi és mennyi vonatkozik rájuk.

Valójában a probléma relevanciája nem szűnt meg, mondhatni azóta sem. Az adventista egyháznak vagy a Jehova tanúinak fontos identitásjelzője, hogy minuciózusan betartják a Lev 11-et. De ugyancsak identitásjelző például a görög egyházban (az orthodoxiában) az, hogy, szemben a katolikusokkal és a történelmi protestánsokkal, komolyan veszik a vér evésére vonatkozó tilalmat. Ott, ahol ezek a közösségek egymás mellett élnek, újra meg újra felvetődik a kérdés (akárcsak az újszövetségi korban vagy az óegyház korában a zsidó- és pogánykeresztény együttélés, illetve a zsidó és keresztény egymás melletti élés kontextusában), hogy miként értelmezzük az Ószövetség étkezéssel/ételekkel kapcsolatos rendelkezéseit. A vad és nyers polémia a kóser törvények különféle mai (és korábbi) recepciójával szemben, aligha járható út. És nemcsak azért, mert – ahogyan Traianus császár mondaná – *ez nem méltó korunkhoz* (non nostri saeculi est). Hanem azért is, mert a kóser törvények recepcióját illetően a kánonon belül is láthatók a hangsúlybeli különbségek (pl. Márk versus Máté), ahogyan láthatók az ókeresztény szerzőknél, és főként a teológia és a gyakorlat közötti, már a kezdetektől meglévő „szürke zónában”. A keresztényeknek mindig is kérdésük volt, és – minden jel szerint – kérdésük maradt a Lev 11 (és a Lev 17) értelmezése.

Greco Krisztián nemrég megjelent *Lányos apa* című könyvének egyik elbeszéléseben írja le, hogy háromévesforma kislányával a Duna-parton biciklizve rámutatott a parlament épületére: „nézd, ott a parlament!” A kislányt korábban nem lehetett lebeszélni arról, hogy az az épület nem templom. Akkor azzal zárta le a vitát: „apának parlament, nekem templom”. A bicikliút során, megpillantva az épületet, belesípelt az apja hátába, és vidáman azt rikoltotta, amivel korábban – akkor sértődötten – lezárta a vitát: *apának parlament, nekem templom*. Az apa meg arra gondol, hogy de jó lenne, ha ez az egység sértetlenül megmaradna, hogy akármilyenek is lesznek idővel, még ha nem is értenek egyet, csak megcsípnék egymást, és azt mondanák: *neked ez, nekem az*.⁴²

Amit eszünk vagy nem eszünk: identitásjelző. De talán járható az az út, hogy az identitás fel nem adásával azt mondjuk: *neked ez, nekem az*.

42 GRECSÓ Krisztián: *Lányos apa*, Budapest, Magvető Könyvkiadó, 2023, (Neked ez, nekem az).

ABSTRACT

The Calling of Jesus

The subjects of the vocation and mission are the Father, Jesus Christ and the Holy Spirit. The basis and the aim of the Father's calling and sending is Jesus. Between Jesus' transfiguration and return, the Holy Spirit is the subject of the vocation and the mission. Jesus is able to make the stones cry out, yet he still calls ordinary people to proclaim his eternal message. In spite of the apparent restriction, Jesus' call in Mt 11,28a refers to everyone. Jesus' universal call becomes evident in Mk 13,10 and, eventually, in his command that is sent to every creature and nation all over the world. The universal call is delivered as a personal call. The goal of calling is practical discipleship. In a spiritual sense, God calls us away from sin, death and judgment. In a physical sense, the calling can be heard everywhere, be it at the church, at work, at home, at a place of entertainment, at the supermarket or on the road. The universal call knows neither racial, national, religious, social or sexual differences nor geographical boundaries.

Along with the calling, mission is universal as well because it concerns Jews and Gentiles regardless. Jesus taught us that service means sacrifice and suffering, for which he set an example. The responsibility of the mission means a step out from us and a start towards others, service done to others. The triune God, out of his endless grace, called us, elected us and sent us, deeming us worthy of being his serving and suffering fellow-workers.

KEYWORDS: discipleship, historical Jesus, radicalism, universal call, personal call

Lészai Lehel

JÉZUS HÍVÁSA

1. Jézus hívása egykor

A szinoptikus evangéliumokban három helyen olvasunk a tanítványok elhívásáról. Először Simon (Péter) és András,¹ Jakab és János elhívástörténetével találkozunk Mk 1,16–20; Mt 4,18–22 és Lk 5,4–11-ben.² Másodszor az Alfeus fiának (Máténak, Lévinnek) az elhívását jegyezték fel Mk 2,14; Mt 9,9 és Lk 5,27–28-ban. Harmadszor pedig a tizenkét tanítvány (apostol) elhívása áll előttünk Mk 3,13–19 és Lk 6,12–16 perikópákban.³ Vizsgáljuk meg részletesebben ezeket az elhívástörténeteket.

Mk 1,16–20-ban találkozunk először az első négy tanítvány elhívásáról szóló beszámolóval. A legtöbb írásmagyarázó három összetevő elemet⁴ vél felfedezni a történetben (ami megismétlődik 2,14-ben, vö. Mt 8,18–22), mégpedig az alaphelyzetet (Mk 1,16.19; vö. ószövetségi párhuzamként 1Kir 19,19a-t), a hívást (Mk 1,17.20a; vö. 1Kir 19,19b) és a választ erre a hívásra⁵ (Mk 1,18.20b; vö. 1Kir 19,20–21). Márk az evangélium elején említi e négy tanítvány elhívását, ami kiemeli egyrészt azt a fontos szerepet, amit Jézus nekik tulajdonít,⁶ másrészt pedig az evangélista ezzel érzékelteti, hogy a tanítványok kezdettől fogva Jézussal voltak, és így hiteles hordozói a hagyománynak⁷ (ezt több szentírásbéli lókus is bizonyítja: Lk 1,1–2; ApCsel 1,21–22; 10,37–39). A szöveg szerint Galileában történik az elhívás, ahol Simon⁸ és András,⁹ Jakab és János halásznak. A „halászok voltak” megjegyzés egyrészt tudósít a foglalkozásukról, másrészt viszont előkészíti a helyzetet az ‘emberhalászokká’¹⁰ való elhívásra

(Mk 1,17). Jézus elhívása teljesen megváltoztatja a tanítványok életmenetét. A „ εἴτε ὀπισω μου” egyike a különböző kifejezéseknek, amelyek utalnak a Jézus követésére (vö. ἀκολουθέω – 1,18; 2,14–15; 8,34; ἔρχομαι ὀπισω – 8,34 var.; ἀπερχομαι ὀπισω – 1,20). A felszólítás képanyaga utal a tanítványok szerepére és mesterükhöz való viszonyára. Jézus és a tanítványai megjelenésükben hasonlítottak egy korabeli rabbiiskolához.¹¹ M. Hengel élesen tiltakozik az ellen, hogy a ‘tanítványságot’ vagy a ‘követést’ a rabbi írástudók mintájára képzeljük el.¹² M. Hengel részletesen bebizonyítja, hogy a ‘követő’, mely a ‘tanítvány’ rokon értelmű szava, inkább a keresztyénségből ered, mintsem a zsidóságból.

A tanítványok rögtön (εὐθύς) elhagyják a hálójukat, és követik Jézust.¹³ Válaszuk tehát azonnali és igenlő (Mk 1,18.20b; vö. ószövetségi párhuzamként 1Kir 19,20–21). A rövid beszámoló Jézus hívására és a tanítványok engedelmes válaszára összpontosít. Sokféle vélemény ellenére mindenki egyetért azzal, hogy a hívás Jézustól származik.¹⁴ Jézus különbözik ebben a korabeli rabbiktól (רַב) és filozófusoktól, akiket mesterüknek választhattak a tanítványjelöltek (תַּלְמִיד). R. Bultmann szerint ez a történet inkább a Mesterről szól, aki elhív, mintsem a tanítványokról, akik követik őt.¹⁵

Mk 1,19–20-ban a Zebedeus-fiakról olvasunk, Jakabról és Jánosról, akik egy közel levő csónakban voltak apjukkal és a napszámosokkal. Jézus őket is hívja, ők pedig követésére indulnak. Míg Simon és András csak a foglalkozásukat hagyták hátuk mögött¹⁶ (ὀκτωα), addig Jakab és János a foglalkozásukon kívül apjukat is otthagyták. Az első négy elhívott tanítvány neve nem csupán jobban ismert a többi tanítványokénál, hanem egy szűkebb tanítványi kört is képeztek, amely gyakrabban volt Jézussal¹⁷

1 THIEDE, Carsten Peter: *Simon Peter*, Exeter, The Paternoster Press, 1986, 22.

2 Lk 5,4–11 beszámolójából hiányzik András nevének megemlézése. A szinoptikus evangéliumokon kívül pedig (Jn 1,35–45-ben) András az, aki szól Jézusról testvérének, Péternek.

3 A Máté evangéliumában nem találjuk meg ennek az eseménynek a pandanját.

4 James Donaldson négy pont köré csoportosítja a történetet, és a fentebb említetteken kívül beszél arról is, hogy az elhívás a szolgálatra nézve történik. DONALDSON, James: *Called to Follow: A Twofold Experience of Discipleship in Mark*, *Biblical Theology Bulletin*, 5. évfolyam, 1975/1, 67–77, 69.

5 STEINHAUSER, Michael G.: Part of a ‘call story’ [Mk 10:50], *The Expository Times*, 94. évfolyam, 1983/7, 204–206, 205.; GUELICH, Robert A.: *Mark 1–8:26*, Dallas, Word Books, *Word Biblical Commentary 34A*, 1989, 49.

6 BEST, Ernest: *Disciples and discipleship – studies in the Gospel according to Mark*, Edinburgh, T&T Clark, 1986, 115.

7 JERVELL, Jacob: *Luke and the people of God*, Minneapolis, Augsburg Publishing House, 1972, 96.; BEAVIS, Mary Ann: *Mark’s Audience*, Sheffield, Sheffield Academic Press – JSOT Press, 1989, 182.; DÓKA Zoltán: *Márk evangéliuma*, Budapest, Ordass Lajos Baráti Kör, 1996, 24–25.

8 Helga Frisch berlini lelkész nővel a nehezen elképzelhető ötlettel állt elő, hogy Péter nő volt, és így nyert elhívást: FRISCH, Helga: Was Petrus eine Frau? Die Geschichte von der Jüngerin Simone, in NIEMANN Raul (hrsg.): *Petrus, der Fels des Anstößes*, Stuttgart, Kreuz Verlag, 1994, 97–98.

9 Mindkét név görög – állítja Robert A. Guelich, de megjegyzi, hogy a ‘Simon’ névnek van héber megfelelője is ‘Simeon’ alakban: GUELICH: i. m., 50.; O. Cullmann, W. H. Wuellner és M. Hengel megjegyzik, hogy ez jelzi abban a korszakban Palesztina hellenizálásának mértékét. CULLMANN, Oscar: *Peter. Disciple-Apostle-Martyr: a historical and theological study*, London, SCM Press, 1953, 22.; WUELLNER, Wilhelm H.: *The Meaning of ‘Fishers of Men’*, Philadelphia, Westminster, *New Testament Library*, 1967, 30–31.; HENGEL, Martin: *The Charismatic Leader and His Followers*, Edinburgh, T&T Clark, 1981, 61–65.

10 KELBER, Werner H.: *Apostolic Tradition and the Form of the Gospel*, in SEGOVIA, Fernando F. (ed.): *Discipleship in the New Testament*, Philadelphia, Fortress Press, 1985, 24–46, 37.; SHINER,

Whitney Taylor: *Follow Me! Disciples in Markan Rhetoric*, Atlanta, Scholars Press, *SBL Dissertation Series 145*, 1995, 175–176.

11 SCHULZ, Anselm: *Nachfolgen und Nachahmen: Studien über das Verhältnis der neutestamentlichen Jüngerschaft zur urchristlichen Vorbildethik*, München, Kösel, *Studien zum Alten und Neuen Testament 6*, 1962, 7–32.; SCHMITHALS, Walter: *Das Evangelium nach Markus*, Band 2/1, *Kapitel 1–9*, Gütersloh – Würtzburg, Gütersloher Verlaghaus Gerd Mohn – Echter Verlag, *Ökumenischer Taschenbuchkommentar zum Neuen Testament*, 1979, 167.; VARGA Zsigmond J.: Jézus a tanító, *Teológiai Szemle*, 28. évfolyam, 1985/1, 1–6, 4.

12 HENGEL: i. m., 51–52.

13 DÓKA: i. m., 26.

14 BORNKAMM, Günther: *Jesus von Nazareth*, Stuttgart, Kohlhammer, *Urban-Bücher 19*, 1956, 135.; BARTH, Gerhard: Matthew’s understanding of the Law, in BORNKAMM, Günther – BARTH, Gerhard – HELD, Heinz Joachim (eds.): *Tradition and Interpretation in Matthew*, transl. SCOTT Percy, London, SCM Press, 1963, 58–164, 105.; BLACK, Carl Clifton: *The Disciples according to Mark*, Sheffield, Sheffield Academic Press, 1989, 41.; FITZMYER, Joseph A.: *Luke the Theologian*, London, Geoffrey Chapman, 1989, 125.; WILKINS, Michael James: *Following the Master: discipleship in the steps of Jesus*, Grand Rapids, Zondervan Publishing House, 1992, 107–108.

15 BULTMANN, Rudolf: *Die Geschichte der synoptischen Tradition*, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, *Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 29*, 1966–1967, 59.

16 Jóllehet Mk 1,29–30 szerint Simonnak és Andrásnak volt családja és háza is.

17 BROWN, Raymond E. – DONFRIED, Karl P. – REUMANN, John (eds.): *Peter in the New Testament – A Collaborative Assessment by Protestant and Roman Catholic Scholars*, London, Geoffrey Chapman, 1973, 61.; DÓKA: i. m., 25.

(1,29; 13,3). Időnként csak a Péter, Jakab és János nevével találkozunk ebben a szűkebb körben¹⁸ (5,37; 9,2; 14,33).

Mt 4,18–22 nagyrészt a Mk 1,16–20-ban olvasható szavakkal mondja el az első négy tanítvány elhívását.¹⁹ Ulrich Luz megjegyzi, hogy a ‘ὀλιεῖς ἀνθρώπων’²⁰ kifejezés félreérthetetlen a Máté evangéliumában, és a halászháló példázata is utal a missziós feladatokra (vö. Mt 13,47).²¹ Az ἀκολουθεῖω ige nagyon fontos szerepet játszik Máté evangéliumában, és nagyrészt a tanítványsággal áll kapcsolatban. Akármennyire is hangoztatható, hogy a tanítványok egy külön csoportot képeztek, az ἀκολουθεῖω igének a sokaságra való vonatkoztatása 4,25-ben arra utal, hogy a tanítványok Jézus-követése nem különíthető el mereven a tömeg Jézus-követésétől.²² Mivel csak négy tanítvány elhívásáról olvashatunk itt, (és 9,9-ben a Mátééről) világos, hogy elhívásuk története képviseli a többi tanítványok elhívásának történetét is. Máté abban is követi Márkot, hogy ezt a perikópát a Jézus ige-hirdetése után (vö. Mk 1,15) és a tényleges tevékenységéről szóló beszámoló elé helyezi²³ (Márknál mégis megtalálható Jézus szolgálatának összefoglalása²⁴).

Ez a logikus felépítés ellentétben áll Lukács beszámolójával, ahol az elhívás csupán az ötödik fejezetben olvasható, miután Jézus kapernaumi tevékenységéről tudomást szerzünk, és Simonról is említés történik (Lk 4,38). Lukács talán az elhívás fontosságára gondolva számol be arról sokkal részletesebben, mint Márk²⁵ és Máté. A lukácsi elhívástörténet a csodálatos halfogás történetével van összekapcsolva (5,1–11).²⁶ Itt is utalás történik az emberhalászatra, jöllehet egy másik ige segítségével (ζωγρέω). Lukács úgy számol be az eseményekről (Márkkal ellentétben), hogy az elhívás csupán a Jézussal való megismerkedés és mennyei hatalmának megtapasztalása után következett be.²⁷

18 VINCENT, John James: *Disciple and Lord: The Historical and Theological Significance of Discipleship in the Synoptic Gospels*, Sheffield, Sheffield Academy Press, 1976, 38.; RHOADS, David – MICHIE, Donald: *Mark as Story*, Philadelphia, Fortress Press, 1982, 122.; DUNN, James D. G.: *Jesus' Call to Discipleship*, Cambridge, Cambridge University Press, 1992, 108.

19 L. Morris közli, hogy ezt a történetet Máté 89, Márk pedig 82 szóval írja le, melyekből 54 közös: MORRIS, Leon: *The Gospel According to Matthew*, Grand Rapids, William B. Eerdmans Publishing Company, *Pillar New Testament Commentary*, 1992, 84.

20 A. Carr „sűrített példázatnak” nevezi ezt a szókapcsolatot: CARR, A.: *The Gospel according to St. Matthew*, Cambridge, University Press, 1896, 109.

21 LUZ, Ulrich: *Das Evangelium nach Matthäus*, 1. Teilband, Mt 1–7, Zürich – Einsiedeln – Köln – Neukirchen-Vluyn, Benziger Verlag – Neukirchener Verlag, *Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament III*, 1990, 175.

22 Uo., 176.

23 RIDDERBOS, Herman N.: *Matthew*, transl. TOGTMAN, Ray, Grand Rapids, Zondervan Publishing House, 1987, 76.

24 HAGNER, Donald A.: *Matthew 1–13*, Dallas, Word Books, *Word Biblical Commentary 33A*, 1993, 75.

25 LEANEY, A. R. C.: *A Commentary on the Gospel according to St. Luke*, London, Adam & Charles Black, 1958, 54.

26 PESCH, Rudolf: *Der reiche Fischfang, Lk. 5,1–11/John 21,1–14. Wundergeschichte – Berufungserzählung – Erscheinungsbericht*, Düsseldorf, Patmos, *Kommentare und Beiträge zum Alten und Neuen Testament*, 1969, 53–84.; SCHWEIZER, Eduard: *The Good News According to Luke*, transl. GREEN, David E., London, SPCK, 1984, 101.

27 CREED, John Martin: *The Gospel According to St. Luke*, Reprint, London, Macmillan, 1957, 75.; MARSHALL, I. Howard: *The Gospel of Luke. A Commentary on the Greek Text*, Exeter, The Paternost-

Az elhívottak válaszárol is más beszámoló áll előttünk (5,11). Jézus egyelőre az ő társágába fogadta őket, hogy a tanításra képezze őket.²⁸ Gerd Theißen az elhívástörténet mögött álló szociális indítékokra hívja fel a figyelmet. Jézus egy eredménytelen halászással eltöltött éjszaka után hívja el Pétert. A szakmában megtapasztalt frusztráció és a meghitt otthonnal való szakítás bizonyos kapcsolatban állnak egymással, még akkor is, ha nem ez a történet fő mondanivalója.²⁹ John Nolland megjegyzi, hogy a hívás mögött, akár csak Jézus küldetése mögött (4,43) az embereket kereső Isten áll.³⁰ Péter, a szakértő halász megérzi a halfogás kapcsán, hogy rendkívüli dolog történt, és úgy viselkedik, mint az őszövségi kegyesek Isten jelenlétében (Gen 18,27; Jób 42,6; Ézs 6,5).³¹ Lukácsnál az emberhalásszá létel ígérete egyes számban van megfogalmazva, mintha csak Péternek szólna (Lk 5,10). Ezzel már előre van vetítve az a kiemelkedő szerep (primus inter pares), melyet Péter be fog tölteni az Apostolok Cselekedeteiről írt könyvben.³²

Ezek a beszámolók három tényre hívják fel a figyelmet a tanítványsággal kapcsolatosan. Először arra, hogy maga Jézus az, aki elhívja a tanítványait, mert ő dönti el, hogy ki követheti őt. Márknál a minden előzetes kapcsolat hiánya arra szolgál, hogy még jobban kiemelje Jézus önálló döntését az elhívás és az elhívott személyek felől. Másodszor arra, hogy a tanítványok egyrészt igenlően válaszolnak, amikor engedelmesen követik Jézust, másrészt pedig tagadóan, amikor szakítanak addigi foglalkozásukkal és (Jakab és János esetében) apjukkal. A tanítványság tehát feltételezi a korábbi életvitel és kapcsolatok elhagyását.³³ Harmadszor pedig arra, hogy a Mk 1,17-ben elhangzó ígéret előrevetíti az új hivatás mibenlétét, az emberhalászatét (nem a törvénytannulmányozását, mint a rabbitanítványok esetében). Jézus képessé teszi a tanítványait a követésére, a küldetésében és szolgálatában való osztozásra, és végül szolgálatának folytatására.³⁴ Talán a testvérek kettésével való elhívása is utal a későbbi páronkénti kiküldetésre (vö. 6,7).³⁵

Mk 2,14-ben a Lévi elhívásával találkozunk, ami még rövidebben van feljegyezve, mint az első négy tanítvány elhívása. A legtöbb írásmagyarázó együtt tárgyalja a 2,13–17 perikópában található verseket, de bennünket itt csak a pusztá elhívás és a rá adott

ter Press, *The New International Greek Testament Commentary*, 1978, 199.

28 KÁLVIN János: *Evangéliumi harmónia. Magyarázat a Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához*, I. kötet, ford. RÁBOLD Gusztáv, Kolozsvár, [k. n.], 1939, 164.

29 THEIßSEN, Gerd: *Studien zur Soziologie des Urchristentums*, Tübingen, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), *Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 19*, 1989³, 111.

30 NOLLAND, John: *Luke 1–9:20*, Dallas, Word Books, *Word Biblical Commentary 35A*, 1989, 223.

31 PLUMMER, Alfred: *A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel According to S. Luke*, Edinburgh, T&T Clark, *The International Critical Commentary*, 1964⁸, 145.; MORRIS, Leon: *Luke*, Leicester – Grand Rapids, Inter-Varsity Press – William B. Eerdmans Publishing Company, 1990, 125.; CRADDOCK, Fred B.: *Luke*, Louisville, John Knox Press, *Interpretation series: A Bible Commentary for Teaching and Preaching*, 1990, 70.

32 BROWN – DONFRIED – REUMANN: i. m., 110, 115, 119.

33 ACHTEMEIER, Paul J.: *Mark*, Philadelphia, Fortress Press, *Proclamation Commentaries*, 1975, 94.

34 WEEDEN, Theodore J.: *Mark – Traditions in Conflict*, Philadelphia, Fortress Press, 1971, 27.; HOGGEN, Rowland: *Vocation*, London, The Inter-Varsity Fellowship, 1944⁴, 11.

35 GUELICH: i. m., 50–53.

válasz érdekel. Rudolf Bultmann biográfiai apophthegmának nevezi a történetet.³⁶ Fritz Herrenbrück szerint a Mk 2,13k-ben felvázolt elhívástörténet szerkezete az Elizeus elhívástörténetére épül (1Kir 19,19).³⁷ W. Grundmann és R. A. Guelich megjegyzi, hogy Lévi elhívása ugyanúgy zajlik, mint az első négy tanítványé.³⁸ Jézus a tenger mellett jár, meglátja Lévit, akit elhív, Lévi pedig engedelmeskedve követi őt. Itt arról szerzünk tudomást, hogy Jézus elhív egy τελώνης-t, és ennek köszönhetően μαθητής lesz belőle. Ezra P. Gould úgy magyarázza Lévi válaszána azonnalását, hogy Jézus már megfelelően hosszú időn keresztül tanította az embereket, és így a hívás krízist okozhatott Léviiben, amely döntést eredményezett.³⁹ Feltűnő, hogy Lévi neve csak itt és Lk 5,27-ben fordul elő. Mt 9,9-ben a Máté név szerepel, 10,3-ban pedig Máté neve után a „vámszedő” jelzőt találjuk. Sokan M. J. Lagrange-t követve úgy magyarázták ezt az eltérést, hogy a vámszedőnek két sémi neve volt (Lévi/Máté),⁴⁰ jóllehet sokkal gyakoribb volt a sémi és a görög/római név párhuzamos birtoklása (Saul-Pál, János-Márk). Lévi is szakít korábbi kapcsolataival,⁴¹ de az ő esetében sokkal fontosabb az a tény, hogy vámszedő. Ez azt jelenti, hogy kívül esik az Istent tisztelő közösségén. Ezért az ő elhívása különösen kegyelmes cselekedetnek nyilvánul.⁴² Korábban áthághatatlan válaszfalak válnak semmivé Lévi elhívása által. Ugyanakkor ez utalás arra is, hogy az elhívástörténetben nem az elhívott személye, hanem az elhívó személye bír különös fontossággal.⁴³

A Mt 9,9-ben Jézus ugyanazzal a szó szerint megegyező rövid hívással fordul Mátéhoz, és Máté engedelmes válasza ugyanazokkal a szavakkal jegyeztetett fel, mint Mk 2,14-ben.⁴⁴ A követésre való felhívás jelen idejű parancsoló módja utal a Jézus követésének folytonos voltára.⁴⁵ Donald A. Carson azt írja Mátéval kapcsolatosan, hogy folyékonyan kellett beszélnie arámiul és görögül, ezen kívül pedig meg lehetett szokva a pontos feljegyzések készítésével. Ez később nagy segítségére szolgált, amikor Jézus szolgálatáról készített feljegyzéseket, és esetleg megfogalmazta az evangéliumát.⁴⁶

36 BULTMANN: i. m., 26.; BOLYKI János: *Jézus asztalközösségei*, Budapest, Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Nyomdája, *Újszövetségi-patrisztikai kutatások I.*, 1993, 64.

37 HERRENBRÜCK, Fritz: *Jesus und die Zöllner*, Tübingen, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), *Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament* 41, 1990, 237.

38 GRUNDMANN, Walter: *Das Evangelium nach Markus*, Berlin, Evangelische Verlaganstalt Berlin, *Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament*, 1977, 79.; GUELICH: i. m., 99.

39 GOULD, Ezra P.: *The Gospel According to St. Mark*, Edinburgh, T&T Clark, *The International Critical Commentary*, 1961¹⁰, 41.

40 Marie-Joseph Lagrange megemlíti, hogy a Nabateus feliratokban olvasható a arqtm kifejezés ('ragadványnévvél') két sémi név között: LAGRANGE, Marie-Joseph: *Évangile selon saint Marc*, Paris, J. Gabalda, *Études Bibliques*, 1947⁸, 42.

41 BONHOEFFER, Dietrich: *The Cost of Discipleship*, London, SCM Press, 1988⁵, 48.

42 SCHWEIZER, Eduard: *Lordship and Discipleship*, London, SCM Press, 1960, 13.; DÓKA: i. m., 46.

43 DONALDSON: i. m., 70.

44 DAVIES, W. D. – ALLISON, Dale C.: *A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel According to Saint Matthew*, Vol. 2., *Commentary on Matthew VIII–XVIII*, Edinburgh, T&T Clark, *The International Critical Commentary*, 1991, 96.

45 MORRIS: *Matthew*, 219.

46 CARSON, Donald A.: *When Jesus Confronts the World*, Leicester, Inter-Varsity Press, 1987, 75.

Eduard Schweizer úgy magyarázza a 'Lévi' név 'Mátéval'⁴⁷ való helyettesítését, hogy mivel Lévi neve nem fordul elő a tizenkét tanítvány névsorában, és Máté evangéliumában kizárólag a tizenkettő jelenti a 'tanítványokat', ezért az elhívott ember egy kell, hogy legyen közülük, és innen már csak egy lépés a névcseré.⁴⁸ Lk 5,27–28-cal kapcsolatosan Norval Geldenhuys azt feltételezi, hogy Lévi sokat hallhatta Jézust prédikálni Kapernaumban, és így jutott hitre.⁴⁹ Lévi is elhagyta mindenét – nemcsak pénzét, hanem életformáját is⁵⁰ –, mint az első négy tanítvány, jóllehet nagy vagyonnal rendelkezhetett (ő volt a legvagyonosabb tanítvány).⁵¹ Lukács itt egy ugyanolyan radikális hívást és radikális választ mutat be, akárcsak az első tanítványok esetében.⁵² Az evangélista az *ἀνίστημι* igével (aoristos participium) érzékelteti Lévi döntő szakítását régi életével, amelyet követ a tanítványi lét folytonosságára utaló *ἀκολουθέω* ige (imperfectum indicativus).

Mindhárom szinoptikus evangélista lejegyzí a vámszedő elhívását, és mindhárom a béna ember meggyógyítása után számolnak be az eseményről. Mindhárom esetben a vámszedőasztalnál ül az, akit Jézus elhív. Lévi azonnali válasza végleges szakítást jelent jövedelmező állásával („a bűnös asztalközösséggel”⁵³), hiszen a halászathoz vissza lehetett térni, de a vámszedő mesterséghez nem. Semmilyen más állásra nem számíthatott többet, mert senki sem alkalmazott volna egy korábbi vámszedőt.

2. Kiválasztottak

A tanítványok elhívása és kiválasztása (Mk 3,13–14; Lk 6,12–13) mindkét perikópában a hegyen történik. Több írásmagyarázó szerint ennek a ténynek inkább teológiai, mintsem földrajzi jelentősége van. A 'hegy' az isteni kinyilatkoztatás helye, az Istenhez való közelség jelképe.⁵⁴ A *προσκαλέομαι* ige (Károli fordítása: „magához szólít”; pontosabb az új fordítás: „magához hívta”) kilencszer fordul elő Márk evangéliumában; ezek közül nyolc esetben a tanítványok, a sokaság vagy a százados hívására utal az ige használata, nevezetesen tanítás vagy utasítás végett (3,23; 6,7; 7,14; 8,1; 8,34; 10,42; 12,43; 15,44). Mk 3,13-ban a *προσκαλέομαι* ige inkább a 'hívni' vagy

47 FILSON, Floyd Vivian: *A Commentary on the Gospel According to St. Matthew*, London, Adam & Charles Black, 1971², 118.

48 SCHWEIZER: *Matthew*, 225–226.

49 GELDENHUYS, Norval: *Commentary on the Gospel of Luke*, Grand Rapids, Wm. B. Eerdmans Publishing Company, *The New International Commentary on the New Testament*, 1988, 192.

50 Lévi a vámszedőasztaltól a messiási örömlakoma asztala felé tart: BOLYKI: i. m., 106–107.

51 MORRIS: *Luke*, 131.; JOHNSON, Luke Timothy: *The Gospel of Luke*, Collegeville, The Liturgical Press, *Sacra Pagina Series* 3, 1991, 97.

52 CRADDOCK: i. m., 76.

53 BOLYKI: i. m., 105.

54 BORNKAMM, Günther: *Der Auferstandene und der Irdische*. Mt 28,16–20, in DINKLER, Erik (hrsg.): *Zeit und Geschichte, Dankesgabe an Rudolf Bultmann zum 80. Geburtstag*, Tübingen, Mohr, 1964, 171.; SCHWEIZER, Eduard: *The Good News According to Mark*, transl. MADVIG, Donald H., London, SPCK, 1971, 81.; LANE, William L.: *The Gospel According to Mark*, Grand Rapids, William B. Eerdmans Publishing Company, *The New International Commentary on the New Testament*, 1974, 132.; GRUNDMANN: i. m., 101.; DÓKA: i. m., 65.

‘kiválasztani’ értelemben fordul elő, akárcsak Lk 6,13-ban (vö. ApCsel 2,39; 13,2; 16,10). Jézus azokat választotta ki, akiket akart. A kiválasztás egyesek szerint arra vonatkozik, hogy Mk 3,13-ban egy népesebb tanítványi sereg van jelen (vö. Lk 6,13),⁵⁵ mások szerint viszont ez a csoport azonos a tizenkét tanítvánnyal (vö. Mt 10,1).⁵⁶ Az elhívás a tanítványság fontos mozzanata, amelyet követett a Jézussal való közösség, együttlét periódusa, melyben Isten akaratát tanulták a kiválasztottak. A προσκαλέομαι ige egyes írásmagyarázók szerint az isteni kiválasztás jelzésére szolgál, míg mások szerint az isteni feladat betöltésére vonatkozik. Elsődlegesen az elhívást jelenti a tárgyalt ige, az elhívás pedig mindig egy konkrét feladatra nézve történik.

Lk 6,12–13-ban arról szerzünk tudomást, hogy Jézus a tanítványok kiválasztása előtt a hegyen imádkozott, sőt az egész éjszakát az Atyjával való beszélgetésben töltötte.⁵⁷ Sehol máshol nem olvasunk arról, hogy Jézus ilyen hosszan imádkozott volna. Lukács számára fontos volt ezt megjegyezni, mert ezzel akarta kifejezni, hogy a tizenkettő kiválasztása isteni beleegyezéssel történt.⁵⁸ Jézus a lukácsi beszámoló szerint imádkozott életének sorsdöntő eseményei előtt vagy alatt⁵⁹ (vö. 3,21; 9,18.28–29; 11,1; 22,41). ApCsel 1,2 egyenlőséget teremt a Lk 6,12-ben található imádság és a Szentlélek vezetése között.⁶⁰ Lukács megemlíti a kiválasztás után közvetlenül név szerint az apostolokat (Lk 6,14–16), mert ezzel is ki szeretné hangsúlyozni a küldetés fontosságát, amely személyes felelősséget jelent. Azért hív el Jézus tizenkét apostolt, hogy Isten új népét hozza létre általuk.

A márkai προσκαλέομαι igét Lukács προσφωνέω-ra változtatja, de ennek csak akkor van értelme, hogyha Lukács csak a tizenkettőre gondolt mint olyanokra, akik Jézussal felmentek a hegyre (vö. 6,17). A kiválasztás tényét Lukács az ἐκλέγω (9,35; 10,42; 14,7; vö. ApCsel 1,2.24; 6,5; 15,7; 22,25) igével fejezi ki, amely a LXX-ban akkor használatos, amikor Isten kiválasztja a szolgálókat (vö. Num 16,5.7).⁶¹ Egyedül Lukács említi meg, hogy Jézus apostoloknak nevezte őket. Az ‘apostol’ főnév az ἀποστέλλω igéből származik. A sztoikus filozófiában a mesterét képviselő küldött felhatalmazásának gondolata vallásos jelentőséggel bővült. A cinikus vándorló tanító önmagát Zeusz által küldött heroldnak és példának tartotta. Az ἀποστέλλω ige így vált az isteni felhatalmazás terminus technicusává. Az ἀπόστολος szó legelőször a tengerészetben fordult elő, amikor is teherszállító hajót vagy kiküldött flottát jelölt.

55 TAYLOR, Vincent: *The Gospel According to St Mark*, London – New York, MacMillan – St Martin’s Press, 1966², 230.; ERNST, Josef: *Das Evangelium nach Markus*, Regensburg, Friedrich Pustet Verlag, *Regensburger Neues Testament*, 1981, 113.

56 GRUNDMANN: i. m., 101.; MEYE, Robert P.: *Jesus and the Twelve: Discipleship and Revelation in Mark’s Gospel*, Grand Rapids, William Eerdmans Publishing Company, 1968, 147.

57 FITZMYER: i. m., 125.

58 JERVELL: i. m., 87.; FARKASALY DÉNES: *Bevezetés az újszövetségi szentírás könyveihez*, Budapest, Szent István Társulat, 1994, 1.

59 BOVON, François: *Das Evangelium nach Lukas*, 1. Teilband, *Lk 1,1–9,50*, Zürich – Einsiedeln – Köln – Neukirchen-Vluyn, Benziger Verlag – Neukirchener Verlag, *Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament III/1*, 1989, 280.

60 NOLLAND: i. m., 269.

61 MARSHALL: i. m., 238.

Később tengerészeti expedíció parancsnokát vagy tengeren túlra küldött gyarmatosító csoportot jelentett. Csupán egy idő elteltével kapcsolódott a gnosztikus körökben az ἀπόστολος szó jelentéséhez az isteni kijelentés küldötteiné fogalma. Az ἀποστέλλω ige a LXX-ban körülbelül hétszáz alkalommal fordul elő a šalah ige fordításaként. Az ἀπόστολος főnév csak 1Kir 14,6-ban jelenik meg (šalúah), ott pedig Ahija küldetéséről van szó, amikor kemény üzenetet kell tolmácsolnia Jeroboám kijelentést kérő feleségének. Mindebből azt a következtetést lehet levonni, hogy egyrészt az ἀποστέλλω ige nem intézményesített kinevezést jelent egy tisztségre, hanem felhatalmazást egy jól körülhatárolt feladat elvégzésére, másrészt pedig, ha a küldés feladattal van összekötve, akkor minden esetben a küldő személye a fontos. A rabbinikus judaizmusban a Misna kimondja, hogy valaki küldöttje olyan, mint ő maga. Ennek megfelelően a küldött a megbízójának felhatalmazottjává, helyettesévé vált (1Sám 25,40k; 2Sám 10,4.6). A klasszikus görög nyelvhasználat ellentétben, az Újszövetségben az ἀπόστολος főnév csak általánosan jelöli a küldöttet, és sajátosan az apostoli tisztségre vonatkozik. Lk 11,49 és ApCsel 14,14 kivételével Lukács az ἀπόστολος főnevet kimondottan a tizenkettőre vonatkoztatja. Őket Jézus hívta el erre a tisztségre, vele voltak a munkálkodása folyamán, nekik jelent meg a feltámadott Úr, és ezért ők ismerték a legjobban mindazt, amit Jézus tanított. Mesterük felemeltetése előtt megígértetett nekik a Szentlélek, és parancsot kaptak az ige hirdetésére. Pünkösöd után beteljesedtek Szentlélekkel, és hitelesen tolmácsolták azt a hagyományt, amely a történeti Jézusig ment vissza. Lukács szerint nem létezett az apostolok mellett más független tekintély.⁶²

3. Jézus és Isten szuverén akaratánál fogva

A Mk 3,13-ban az αὐτός kiemelő személyes névmás szerepét tölti be, és arra utal, hogy a kiválasztás Jézus szuverén akaratától függött. Istennek az Ószövetségben elhangzó hívása vagy övéinek kiválasztása visszhangzik itt.⁶³ Wim Burgers és Morna D. Hooker is felhívják a figyelmet, hogy a „προσκαλεῖται οὐς ἦθελεν αὐτός” – magához hívta, akiket akart” mondat egyértelműen arra utal, hogy Jézus volt a kezdeményező az elhívás/kiválasztás alkalmával.⁶⁴ Herman N. Ridderbos hangsúlyozza azt a legfőbb hatalmat, amellyel Jézus elhívta tanítványait munkájuk közben.⁶⁵ A következő versben, Mk 3,14-ben azt olvassuk, hogy Jézus a tizenkettőt „ἐποίησεν”. Károli „kiválasztással” fordítja ezt az igét. Sok írásmagyarázó semitizmusnak véli,⁶⁶ melynek mindenképpen vannak párhuzamai a LXX-ban (1Kir 12,31; 13,33; 2Krón 2,18; 1Sám 17,6; vö. Zsid

62 EICKEN, E. von – LINDNER, H. – MÜLLER, D.: ἀποστέλλω, in BROWN, Colin (ed.): *The New International Dictionary of New Testament Theology*, Volume 1., Grand Rapids, Zondervan Publishing House, 1986, 126–129.

63 GUELICH: i. m., 157.

64 BURGERS, Wim: De instelling van de Twaalf in het Evangelie van Marcus, *Ephemerides Theologicae Lovaniensis* 36, 1960, 640.; HOOKER, Morna D.: *The Gospel according to St Mark*, London, A & C Black, *Black’s New Testament Commentaries*, 1991, 111.

65 RIDDERBOS: i. m., 77.

66 TAYLOR: i. m., 230.; SCHWEIZER: *Mark*, 81.

3,2; Jel 5,10), és amely a 'kijelöl, elrendel, kinevez' értelmet sugallja. Egyesek a ποιέω (tenni, cselekedni) igét itt a „teremtett” vonatkozásban értelmezték, és így az isteni teremtő aktusra való finom utalást vélték felfedezni ebben.⁶⁷

A kiválasztás kérdésénél Jacob Jervell megemlíti Jézus akarata mellett a Lk 11,49-et, ahol a próféták és az apostolok küldetéséről is olvasunk. Ez azért fontos, mert az apostolok küldetése ebben a textusban Istentől ered, ha pedig Isten küldte őket, akkor ő is választotta ki szolgálait, tehát az ő akaratának megfelelően történt mindez. Elhagyva a szinoptikus keretet, de nem a tárgyalt gondolatkört, még megemlíthető, hogy ApCsel 1,2-ben is említés történik az apostolok kiválasztásáról. Az itteni beszámoló szerint Jézus választotta ki (ἐκλέγω) a tanítványokat, de a Szentlélek által. Jervell azt állítja, hogy mondattanilag a „Szentlélek által” nem tartozik az ἐντέλλομαι-hoz (megbízást adott), ezért arra a következtetésre jut, hogy a tanítványok kiválasztása a Szentlélek által történt, és ez visszaül Isten döntésére.⁶⁸

A kiválasztás egyértelműen Jézus személyéhez kapcsolódik. Ő volt a kezdeményező a kiválasztást illetően. Bizonyos textusok arra utalnak, hogy Jézus megtanácskozta Atyjával azt, hogy kiket válasszon el arra a feladatra, amelyet ő is az Atyától nyert (Lk 6,12–13; 11,49). Ezen kívül egyes írásmagyarázók ApCsel 1,2 szövegét mondattanilag vizsgálva arra a konklúzióra jutottak, hogy a kiválasztás aktusától nem idegen a Szentlélek sem.

Az Újszövetségben csak az evangéliumokban és az ApCsel-ben fordul elő a μαθητής főnév. Nagyon kevés kivételtől eltekintve a μαθητής azokat jelöli, akik Jézust Mesterükként követik. A μαθητής minden esetben feltételezi a személyes kötődést, amely meghatározza az egész életet. A tanítványokat Jézus hívja el, és ebben radikálisan különböznek a rabbitanítványoktól. Az elhívás után a tanítványok ragaszkodnak, elkötelezik magukat Jézus személye mellett. Nem annyira a tanítása a fontos, hanem a személyéhez való kötődés. Ez a kötődés Jézus autoritásának feltétlen elfogadását jelentette. Nem csupán hittek benne, hanem engedelmességek is neki. Az engedelmesség kiterjedt a Jézussal való együtt szenvedésre is. Az elhívás és a tőle való függés azt jelentette, hogy semmi sem történik a tanítvány életében, ami ne lenne kapcsolatban Jézussal és az ő életével. A tanítványok gyakran nem értik Jézust, de követik őt. Az elhívás azért történt, hogy Jézussal legyenek, és osztozzanak a munkájában. A szolgálat ighirdetést jelentett, amit jelek és csodák követtek.⁶⁹

4. Hogyan hív el és küld ki minket

Isten elhív és kiválaszt minket, majd pedig ezután elküld az általa megszabott feladatok végzésére. Ez a hívás valamelyest hasonlít az első tanítványok vocatiójához. Isten megszólítja a gyermekeit azon a helyen, ahol éppen tartózkodnak, és éppen abban a helyzetben, amelyben található. Akik meghallják a hívást, engedelmeskednek annak, és mindvégig hűségesek maradnak, azok a választottak (Mt 22,14). A kiválasztás Isten szabad végzésének köszönhető. A mai tanítványok elhívása különbözik is az első tanítványokétól, mert most már Jézus nem jár személyesen az emberek között, hanem tanítványai, írott igéje és Szentleke által keresi a tanítványjelölteket. Isten a kezdeményező, amikor elhív embereket a maga kiküthathatlan tervei alapján. Kegyelmeből dönti el, hogy ajándékait kiáradassa a kiválasztottakra. Az univerzális hívás és küldetés húsvét után vált egyértelművé, ezért a kérdés vizsgálatakor ki kell lépünk a szinoptikusok beszámolóinak keretéből. Pál apostol Ef 1,4–5-ben arról beszél, hogy a keresztyén ember kiválasztása a világ teremtése előtt történt Krisztusban. Szintén Pál írja Róm 8,28–30-ban, hogy Isten saját elhatározása szerint eleve elrendelte, majd pedig elhívta, megigazította és megdicsőítette azokat, akik Istent szeretik (vö. 9,23–24; 2Thess 2,13–15). A keresztyének elhívásáról beszél tovább 2Tim 1,9 és 2Pt 1,3 is. Isten a Szentleke által egyéneket hív és küld el, de ez az elhívás és küldetés közösségi életre szól (1Pt 2,9–10). A „mennyei elhívás részeseinek” (Zsid 3,1) egységben kell élniük Krisztussal és egymással (1Kor 12,12–14.26–27).⁷⁰ Az elhívás és kiválasztás ma is a küldetésre néz. Ahogyan az Atya küldte Jézust, úgy küld bennünket is Krisztus.⁷¹ Az első tanítványokat úgy küldte Jézus, ahogyan az Atya az ószövetségi prófétákat. Hatalmat és erőt nyertek a gonosz lelkek felett, betegségek és erőtlenségek gyógyítására, halottak feltámasztására. Kettesével és minden felszerelést nélkülözve mentek el, majd húsvét után csupán a legfontosabb létszükségleti cikkeket vihették a misszióra. Jézus ígéretet adott nekik jelekre és jelenlétére. Azt is meghagyta nekik, hogy milyen embereknél szálljanak meg, vagy mit tegyenek visszautasításuk esetén. A mai tanítványok küldetése abban hasonlít az ószövetségi prófétákéhoz, hogy az sokszor ma is meglepetésszerűen történik, Isten üzenetének átadását jelenti szavakkal és/vagy cselekedetekkel, ami meghatározza a megbízott életét, és a szolgálat feszültségekhez vagy akár szenvedéshez is vezethet. A hatalom és erő ma is adatik a tanítványoknak,⁷² de gyakran a kishitűség, a kényelem és a neveltségességtől való félelem miatt nem élünk azokkal. A kettesével való küldetés is más képet mutat. A teljes nélkülözés és a mindenről való lemondás Jézus követésében igen népszerűtlen manapság. A nyugati keresztyénség egy része felfuvalkodva azt hiszi a jólétéről, hogy istenfélelmének köszönhető, míg a keleti keresztyénség nagy része irigykedve nézi nyugati testvéreinek anyagias gondtalanságát és a gazdagságban való dúskálását, miközben kezét nyújtogatva feljűk nehezen tudja elfogadni, hogy Isten a szűkölködésben is gondoskodni akar és tud róla,

67 SCHMAHL, G.: *Die Zwölf im Markusevangelium*, Trier, Paulinus, *Trier theologische Studien* 30, 1974, 55.; ERNST: i. m., 113.; LOHFINK, Gerhard: *Jesus and Community*, transl. GALVIN, John P., Philadelphia, Fortress Press, 1984, 9–10.; Szabó Andor az ószövetségi próféták elhívásával kapcsolatosan megjegyzi, hogy „az elhívás – ne felejtjük – teremtő aktus”, SZABÓ Andor: Elhívás és küldetés az Ószövetségben, *Theológiai Szemle*, 23. folyam, 1980/1, 39–42, 40.

68 JERVELL: i. m., 87–88.

69 RENGSTORF, Karl Heinrich: μαθητή, in KITTEL, Gerhard – FRIEDRICH, Gerhard (eds.): *Theological Dictionary of the New Testament*, Volume IV., transl., ed. BROMILEY, Geoffrey W., Grand Rapids, Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1975, 441–455.

70 HEIGES, Donald R.: *The Christian's Calling*, Philadelphia, Fortress Press, 1984, 37–38.

71 VARGA Zsigmond J.: Misszió és evangélizáció, *Theológiai Szemle*, 1. évfolyam, 1958/1, 24–32, 26.

72 LUZ, Ulrich: *Matthew in History. Interpretation, Influence and Effects*, Minneapolis, Fortress Press, 1994, 41.

és talán ezzel is még jobban gondviselésére utalja. Douglas J. W. Milne azt írja, hogy a tanítványság egykor és ma alapjában véve lelki elkülönülést és Jézus Krisztusnak való elkötelezést jelent. Hogy aztán a tanítványság olyan fizikai áldozathoz vezet (vagy sem), mint szegénység, nőtlenség, kivándorlás vagy vértanúhalál, arra a Jézus tanítványának legalább is fel kell készülnie.⁷³ A missziós célú kivándorlást ma már inkább csak nyugati irányba, ott is az Európai Unió gazdagabb országai felé képzelet el a tanítványok nagyobb hányada. Az ígéretek a mai tanítványoknak is szólnak, de a jelek helyett inkább a Jézus jelenlétére és a gondviselésére helyezük a hangsúlyt. A mai tanítványi lét sokkal inkább letelepedett formát ölt, ezért már csak a visszautasításhoz való viszonyulás kérdéséről tárgyalnak azok, akik egyáltalán komolyan veszik a megbízatást. A szavakkal és/vagy tettekkel való bizonyoságtételük el nem fogadása esetén a tanítványok két véglet között helyezkednek el. Egyrészt a türelmetlen, fenyegetődző és apokaliptikus ítéletet kárörvendően sóvárgó, lelketlen magatartás, másrészt viszont a prófétai tűztől és elkötelezettségtől idegen, a mindent elnéző, a tolerancia kényelmes alibije és bátyája mögé húzódó, diplomatikus viszonyulás csapdái között próbálnak a Szentlélek vezetésére figyelni. Ulrich Luz megjegyzi, hogy Mt 10-ben Jézus vándorló misszionáriusokként küldi ki tanítványait, javak és védelem nélkül, mint juhokat a farkasok közé. Ezek a kijelentések minden kor felekezetét zavarba hozták. Máté misziói beszéde a későbbi századok egyházi előjáróinak – és tagjainak egyaránt – szegezi a kérdést, hogy ők miért nem szegények, üldözöttek, kismizettek és hazátlanok többé, miért nem gyógyítják a betegeket, és így tovább. Könnyebb azt felelni, hogy a missziós beszéd csupán a Jézus korabeli helyzetre vonatkozik, mert azóta nagymértékben megváltoztak a körülmények.⁷⁴

5. Honnan hív el, és hova küld ki minket

Az első tanítványok elhívása a szélesebb tanítványi körből történt. Földrajzilag ők Galileából származtak. Már abban a korban is voltak nők, akik követték Jézust. A tanítványok küldetése előbb a zsidókhhoz szólt, majd pünkösöd után a pogányokhoz is. A mai tanítványokat illetően Horváth István és Borbáth Dániel az elhívás lelki vonatkozását világítják meg: „Az egyetemes elhívás valami merőben újat hoz a mi életünkbe, kihív valahonnan, ahova eddig tartoztunk, a bűnből, halálból, ítéletből (Kol 1,13), s belehelyez Isten országába...”⁷⁵

Isten teremtette az egész világot, és minden ember az ő kezének alkotása. Éppen ezért mindenkire szól Isten hívása. A hívás ott hangzik el, ahol az ember éppen tartózkodik: a templomban, a munkahelyen, otthon, a szórakozóhelyen vagy az úton. Az egyetemes vocatio mentes mindenféle nemi, faji, nemzeti, vallási vagy társadalmi megkülönböztetéstől. Isten kegyelme és szeretete áttörte az elhívás földrajzi

határait. Egykor azért választotta ki Ábrahámot (Gen 12,3; 18,18; 22,18), Jákóbot (Gen 28,14) és a zsidó népet⁷⁶ (Deut 7,6–7), hogy általa minden nemzet megtapasztalhatta áldását.

Nemcsak az elhívás univerzális, hanem a küldetés is.⁷⁷ Isten kivétel nélkül mindenkire küld,⁷⁸ zsidókhhoz és pogányokhoz egyaránt, mert mindenki az övé. A küldetés között annyi a különbség, hogy egyeseket visszaküld szolgálni a családjuk körébe (Mk 5,18–20), míg másokat távoli vidékekre és idegen népekhez delegál. A szekularizáció következtében az ezredforduló küszöbét átlépve a harmadik világ misszionálása helyett egyre inkább arról beszélnek, hogy a ‘keresztény’ Európa annyira eltávolodott Attól, akinek köszönheti az üdvösséget és a kultúrát, hogy megérett egy új misszióra. Isten a mai tanítványokat a világhoz és benne az emberekhez küldi,⁷⁹ akár közel, akár távol élnek tőlük.

76 FILIPIAK, M.: Isten népének elhívása, *Theológiai Szemle*, 22. évfolyam, 1979/6, 338–340, 338.

77 LÁSZLÓ Dezső: Missziói feladataink, *Református Szemle*, 45. évfolyam, 1950/5, 129–137, 130.; NAGY Antal Mihály: A misszió bibliai szempontjai, *Theológiai Szemle*, 34. évfolyam, 1991/4, 204–209, 208.

78 WRIGHT, Nicholas Thomas: *Following Jesus. Biblical Reflections on Discipleship*, Grand Rapids, William B. Eerdmans Publishing Company, 1994, 30.

79 VARGA: Misszió és evangélizáció, 25–26.

73 MILNE, Douglas J. W.: Mark – the gospel of servant discipleship, *The Reformed Theological Review*, 49. évfolyam, 1990/1, 20–29, 25.

74 LUZ, Ulrich: *The Theology of the Gospel of Matthew*, Cambridge, University Press, 1995, 76–77.

75 HORVÁTH István – BORBÁTH Dániel: A lelkipásztori szolgálat a kettős elhívás mértéke alatt, *Református Szemle*, 55. évfolyam, 1963/2-3, 117–123, 117.